

**Een archeologisch bureau-onderzoek en
inventariserend veldonderzoek (IVO)
door middel van boringen, aan de
Zwarthoofdseweg te Oudenbosch,
gemeente Halderberge (N.-Br.)**

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2006-71

Geldermalsen
15 september 2006
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen, aan de Zwarthoofdseweg te Oudenbosch, gemeente Halderberge (N.-Br.)

ARC-Rapporten 2006-71
ARC-Projectcode 2006/187

Opdrachtgever
Fam. Boon
Bevoegd gezag
gemeente Halderberge
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
18200
ARCHIS nummer booronderzoek
18201

Tekst
A.J. Wullink
Afbeeldingen
A.J. Wullink
Redactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — M. Defilet

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 15 september 2006

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Aanleiding tot een archeologische onderzoek vormt de voorgenomen bouw van een woonhuis op een terrein aan de Zwarthoofdseweg te Oudenbosch. Omdat de realisatie van deze plannen gepaard gaat met versturende ingegrepen in de bodem, dienen voorafgaand hieraan de archeologische waarden in en om de onderzoekslocatie te worden vastgesteld. Dit is in overeenstemming met het Verdrag van Malta, dat de bescherming van het cultureel erfgoed beoogt.

Ten behoeve van een vrijstellingsprocedure door de gemeente Halderberge is in opdracht van de familie Boon uit Oudenbosch het archeologisch onderzoek uitgevoerd door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv). Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen. Beide onderzoeken zijn uitgevoerd door drs. A.J. Wullink van ARC bv, op respectievelijk 14 en 18 juli 2006. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap, versie 2.2.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

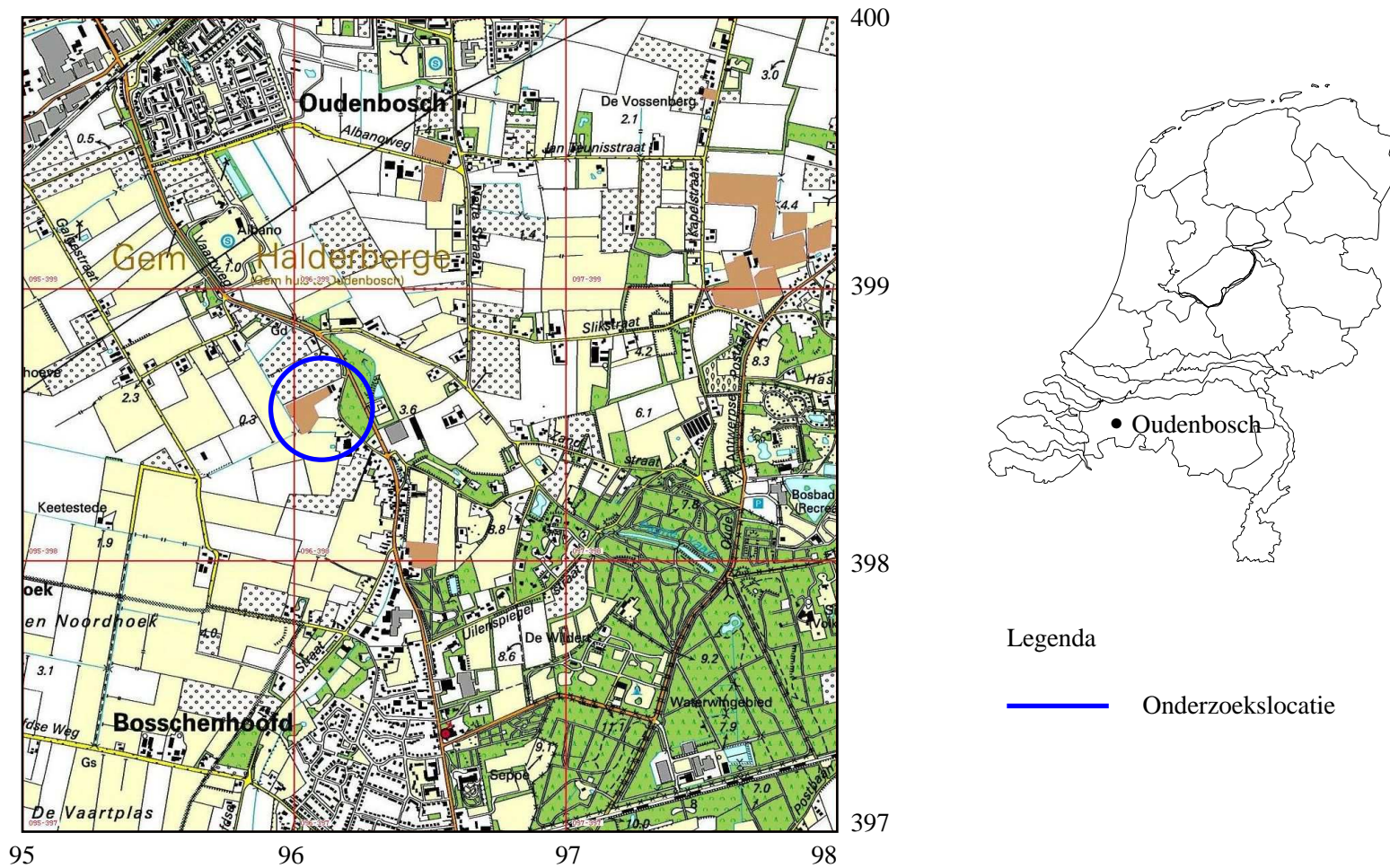
De onderzoekslocatie ligt tussen de dorpen Oudenbosch en Bosschenhoofd, beiden in gemeente Halderberge (afb. 1 en 2). Het onderzoeksgebied omvat twee percelen met een oppervlakte van ongeveer 0,55 ha, ten oosten van de Zwarthoofdseweg, tussen huisnummers 6 en 14. De percelen staan kadastraal bekend als Gemeente Oudenbosch, Sectie F, Perceel 271 en perceel 273. Momenteel ligt de onderzoekslocatie braak.

1.3 Objectgegevens

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Halderberge
Plaats	Oudenbosch
Toponiem	Zwarthoofdseweg
Kaartblad	49F
Coördinaten	N: 96.141/398.616 O: 96.169/398.527 Z: 96.152/398.514 W: 96.069/398.573
Geologie	Formatie van Stamproy met dek van Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandrug, al dan niet met oud bouwdek
Bodem	Zwarte enkeerdgrond

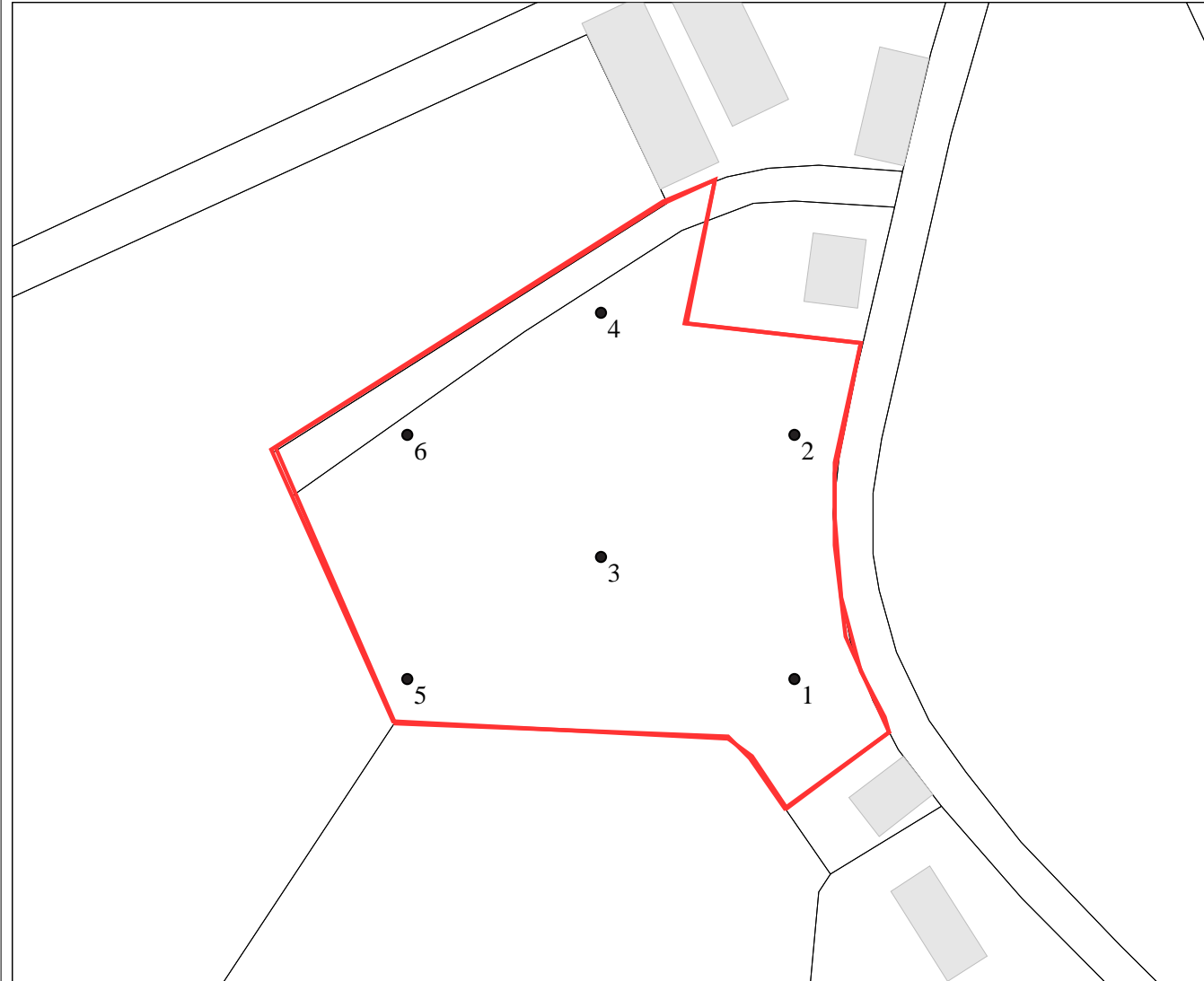

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

13-07-2006

96222 / 398645

Legenda

 ONDERZOEKSMELDINGEN

 HUIZEN

 TOP10 ((c)TDN)

 9 Boring

ROB
ArchisII

96028 / 398486

Afbeelding 2 Locatie van de boorpunten. Kaart: A.J. Wullink.

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren dan wel aan te vullen. Aan de hand van de op deze wijze verkregen gegevens wordt vastgesteld of er archeologische resten in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied eventueel een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Werkwijze

1.5.1 Bureau-onderzoek

Het bureau-onderzoek is uitgevoerd conform de eisen in de KNA en is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- 1 beschrijving van de huidige situatie (KNA LSO2);
- 2 beschrijving van de historische situatie (KNA LSO3);
- 3 beschrijving van de bekende archeologische waarden (KNA LSO4);
- 4 het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel (KNA LSO5).

Bij het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse wetenschappelijke disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Gegevens voor het bureau-onderzoek worden onder meer ontleend aan:

- Archis, het geautomatiseerde archeologische informatiesysteem voor Nederland. Opgenomen hierin zijn de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- geomorfologisch, bodemkundig, topografisch en historisch kaartmateriaal;
- archeologische rapporten en publicaties.

1.5.2 Inventariserend veldonderzoek

Ten behoeve van het inventariserend veldonderzoek is een karterend booronderzoek uitgevoerd. Op het onderzoeksterrein zijn in totaal zes boringen gezet ten behoeve van de archeologie (zie afb. 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Het opgeboorde materiaal is in het veld per horizont gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm.

Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was slecht.

2 Resultaten

2.1 Bureau-onderzoek

2.1.1 Beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie is gelegen in het westelijk Noord-Brabantse deel van het Zuid-Nederlandse zandgebied. In dit gebied komen de Vroeg-Pleistocene afzettingen van de Formatie van Stamproy dicht aan het maaiveld voor. Dit zijn lokaal-terrestrische afzettingen van fluviaatiele, maar ook eolische oorsprong. Boven deze afzettingen wordt een dun pakket dekzanden aangetroffen. Dit zijn eolische afzettingen die zijn afgezet gedurende het Laat-Pleniglaciaal (26–13 ka BP) en gedurende het Laat-Glaciaal (13–10 ka BP) lokaal opnieuw zijn verstoven, waardoor langerekte dekzandruggen zijn ontstaan (Berendsen 2005, De Mulder et al. 2003).

Volgens de geomorfologische kaart van het gebied (Kaartblad 49, Bergen-op-Zoom) ligt de onderzoekslocatie op een dekzandrug, al dan niet met een oud landbouwdek. De bodemkaart wijst uit dat er een landbouwdek aanwezig is; de bodem wordt geclassificeerd als een zwarte enkeerdgrond, welk type bodem is ontstaan door plaggenbemesting gedurende de Middeleeuwen.

2.1.2 Historische gegevens

Uit de kadastrale kaart van 1832 (www.dewoonomgeving.nl) blijkt dat er toentertijd aan de wegkant twee boerderijen op de onderzoekslocatie stonden (afb. 3). In 1905 (www.kich.nl) is deze situatie ongewijzigd (afb. 4). Volgens de bewoner van de Zwarte hoofdweg 6 heeft er tot in de jaren '60 van de vorige eeuw een boerderij achter op de onderzoekslocatie gestaan, daar waar in 1905 nog geen bebouwing was. Dit strookt ook met de nummering van de huizen: de nummers 8, 10 en 12 ontbreken in het rijtje.

2.1.3 Bekende archeologische waarden

De onderzoekslocatie ligt volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (afb. 5) op een plek met een hoge archeologische trefkans. Dit komt voort uit het gegeven dat onder een esdek (zwarte enkeerdgrond) een intact podzolprofiel aanwezig kan zijn, waarin zich bewoningssporen uit de periode voor de ontwikkeling van het esdek, dus voor de Late Middeleeuwen, kunnen bevinden. In de nabijheid van de onderzoekslocatie zijn echter geen archeologische waarnemingen gedaan en ook bevinden zich geen archeologische monumenten in de omgeving. Ten noorden van de onderzoekslocatie is archeologisch booronderzoek uitgevoerd de de Grontmij.¹ Bij dit onderzoek is aangetoond dat de bodem ter plekke was verstoord en dat

¹Onderzoeksmelding 14820; K.F.M. Verelst, 2005: Archeologisch onderzoek plangebied Sportpark Albano te Oudenbosch. Inventariserend Veld Onderzoek - karterende fase, 'Waterretentiebek-

Afbeelding 3 De onderzoekslocatie in 1832.

Afbeelding 4 De onderzoekslocatie in 1905.

de aangetroffen archeologische indicatoren (aardewerk) uit de Nieuwe Tijd stammen. Het selectiebesluit over dit onderzoek is dat er geen verder onderzoek gedaan hoeft te worden.

2.1.4 Archeologisch verwachtingsmodel

De onderzoekslocatie ligt op een dekzandrug in het Zuid-Nederlandse zandgebied. Op deze dekzandrug is een esdek aanwezig, waardoor er een hoge trefkans bestaat op de aanwezigheid van archeologische resten uit de periodes voorafgaand aan de Late Middeleeuwen. Deze hoge trefkans kan echter nog niet worden bevestigd door vondsten uit de omgeving. De onderzoekslocatie is in de afgelopen twee eeuwen bebouwd geweest. Deze bebouwing is inmiddels gesloopt. De kans is aanwezig dat de bodem hierdoor is verstoord.

2.2 Inventariserend veldonderzoek

2.2.1 Bodemopbouw

De resultaten van het booronderzoek zijn weergegeven in bijlage 1. Op de onderzoekslocatie werd een pakket matig fijne dekzanden aangetroffen, waarin zich een zwarte enkeerdgrond heeft gevormd. Dit esdek is circa 60 cm dik en ligt direct op de C-horizont. Alleen in boring 1 werd onder het esdek een verstoorde laag aangetroffen, waar naast restanten van de A- en de C-horizont mogelijk ook nog resten van een B-horizont aanwezig zijn. In de C-horizont komen lemiger bandjes voor. In boring 5 en 6 werd op het esdek een laag recent opgebracht zand aangetroffen. In boring 5 werd onder deze laag een zwarte, sterk humeuze laag aangetroffen, met daarin veel plantenresten, waaronder waarschijnlijk stro. De boring stuitte uiteindelijk op ca. 1,5 m –mv. Mogelijk betreft het hier een mestkuil of iets dergelijks.

2.2.2 Vondsten

Het opgeboorde materiaal van het esdek en de C-horizont is in het veld gezeefd. In de monsters van de C-horizont zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. In de monsters van het esdek is houtskool, baksteen, geglazuurd aardewerk, metaal en glas aangetroffen.

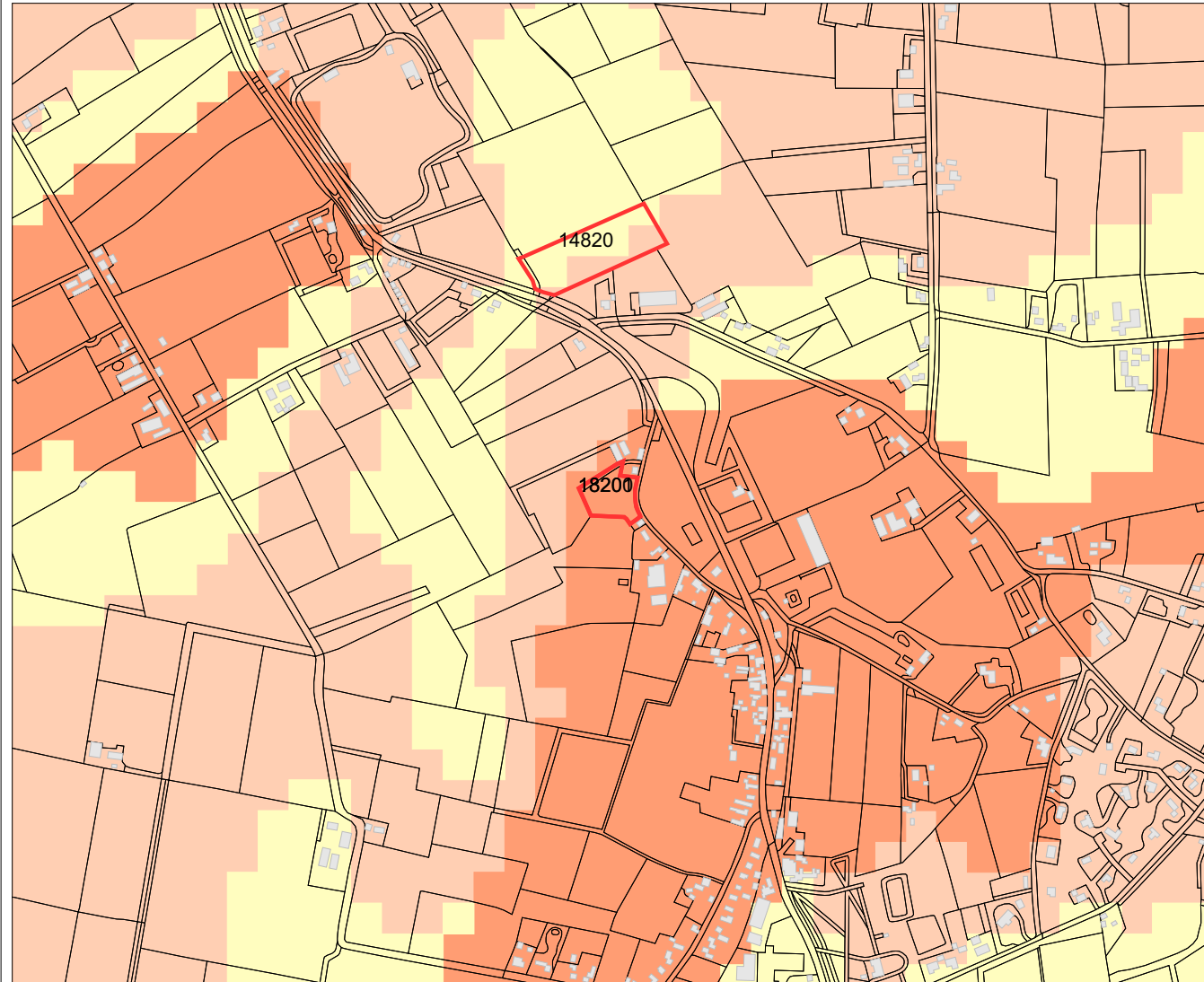
3 Conclusies en aanbeveling

Uit het bureau-onderzoek werd het volgende geconcludeerd. De onderzoekslocatie ligt op een dekzandrug in het Zuid-Nederlandse zandgebied. Op deze dekzandrug is een esdek aanwezig, waardoor er een hoge trefkans bestaat op het voorkomen van archeologische resten uit de periodes voorafgaand aan de Late Middeleeuwen. Deze hoge trefkans kan echter nog niet worden bevestigd door vondsten uit de omgeving. De onderzoekslocatie is in de afgelopen twee eeuwen bebouwd geweest. Deze bebouwing is inmiddels gesloopt.

ken Sportpark Albano' te Oudenbosch, gemeente Halderberge. Eindhoven. (Grontmij Archeologische Rapporten 225).

13-07-2006

97099 / 399360

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

0 100 m

ROB
ArchisII

95151 / 397769

Afbeelding 5 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II.

Het inventariserend booronderzoek heeft uitgewezen dat het esdek direct op de C-horizont is gelegen. In de C-horizont zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. De kans op archeologische sporen onder het esdek wordt hierdoor zeer minimaal geacht, zeker gezien de afwezigheid van archeologische vondsten in de omgeving.

Op grond van bovenstaande bevindingen wordt geadviseerd om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren op de onderzoekslocatie. Mochten er tijdens grondwerkzaamheden alsnog archeologica worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Halderberge, te worden gemeld.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Bijlage 1 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)

Z zand

humus (onderdeel lithologie)

h2 matig humeus

bijmengsel (onderdeel lithologie)

s1 zwak siltig

s2 matig siltig

---

boring 1 RD-X: 96.151. RD-Y: 398.543. Maaiveld: 2,50. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
50 Zs1	grijszwart	scherp	Bodemhorizont: Aap. Opmerkingen: baksteen, houtskool, metaal, grind.
70 Zs1	geel	scherp	Bodemhorizont: Aap/Bs/C. Vlekken: licht gevlekt, oranje.
120 Zs1	geel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Sublagen: leemlagen.

---

boring 2 RD-X: 96.151. RD-Y: 398.577. Maaiveld: 2,50. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
60 Zs1	grijszwart	scherp	Bodemhorizont: Aap. Opmerkingen: baksteen, glas.
120 Zs1	geel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Sublagen: leemlagen.

---

boring 3 RD-X: 96.125. RD-Y: 398.562. Maaiveld: 2,50. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
70 Zs1	grijszwart	scherp	Bodemhorizont: Aac. Opmerkingen: baksteen, puin.
120 Zs1	geel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Sublagen: leemlagen.

---

boring 4 RD-X: 96.125. RD-Y: 398.596. Maaiveld: 2,50. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
80 Zs1	grijszwart	scherp	Bodemhorizont: Aap. Opmerkingen: aardewer, baksteen, glas.
120 Zs1	geel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Sublagen: leemlagen.

---

boring 5 RD-X: 96.095. RD-Y: 398.543. Maaiveld: 2,50. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
15 Zs1	grijszwart	scherp	Bodemkundige interpretaties: opgebrachte grond (subrec).
25 Zs1	geel	scherp	Bodemkundige interpretaties: opgebrachte grond (subrec).
150 Zs2h2	zwart	gestaakt	Plantenresten: weinig. Bodemkundige interpretaties: vergraven. Opmerkingen: ijzerdraad, stroo; mestvaalt?.

---

boring 6 RD-X: 96.095. RD-Y: 398.577. Maaiveld: 2,50. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
40 Zs1	geelbruin	scherp	Vlekken: matig gevlekt, oranje. Bodemkundige interpretaties: opgebrachte grond (subrec. Opmerkingen: leembrokken.
100 Zs1	zwart	scherp	Bodemhorizont: Aap. Opmerkingen: aardewerk, baksteen.
140 Zs1	geel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Vlekken: licht gevlekt, oranje.
